

Paweł Czechowski, Marcin Bocheński

PRZYPADEK HYBRYDYZACJI POMIĘDZY DZIĘCIOŁEM ZIEŁONYM *PICUS VIRIDIS* A DZIĘCIOŁEM ZIEŁONOSIWYM *PICUS CANUS*

A case of hybridization between the Green Woodpecker *Picus viridis* and the Grey-faced Woodpecker *Picus canus*

Dzięcioł zielony *Picus viridis* i zielonosiwy *P. canus* to dwa bliźniacze gatunki zamieszkujące tereny leśne w Polsce. Dzięcioł zielony jest nielicznym, lokalnie średnio licznym gatunkiem w całym kraju, chociaż w niektórych rejonach północy i północnego-wchodu nie występuje lub jest bardzo rzadki. Natomiast dzięcioł zielonosiwy zamieszkuje południową i północno-wschodnią część kraju (Tomiałojć i Stawarczyk 2003), w ostatnich latach zauważa się wzrost jego liczebności i ekspansję na nowe obszary (Kempa i Kosiński 2003, Tomiałojć i Stawarczyk 2003, Sikora 2006).

W dniu 8.04.2010 prowadząc liczenia dzięciołów w grądach nadodrzańskich w okolicach miejscowości Bytomiec (pow. Krosno Odrz.) obserwowano dzięcioła wykazującego cechy mieszańca między dzięciołem zielonym a dzięciołem zielonosiowym (akceptacja Komisji Faunistycznej PTZool). Ptak zwrócił swoją uwagę charakterystycznym głosem odmiennym od typowego głosu dzięcioła zielonego i dzięcioła zielonosiwego. W dniu obserwacji słyszano i obserwowano kilka dzięciołów zielonych. Podczas około 10 minutowej obserwacji ptak przebywał na pniu w koronie wysokiej topoli *Populus* sp. Ciągłe przebywanie ptaka wysoko na drzewie utrudniało obserwacje i wykonanie dobrych zdjęć dokumentacyjnych. Po kilku minutach wypatrywania, dzięcioł odleciał z drzewa w głąb pobliskiego lasu. Ponownie ptaka nie udało się odnaleźć. Udało się jednak wykonać kilka nienajlepszych zdjęć dzięcioła, nagrać głos oraz zauważyć niektóre szczegóły ubarwienia ptaka.

Wielkością i sylwetką ptak przypominał dzięcioła zielonosiwego. Wydawał się mniejszy i smuklejszy od widzianych przed i po obserwacji dzięciołów zielonych. Dziób szarawy, raczej delikatny. Na głowie czerwona czapeczka w części ciemieniowej nieschodząca na potylicę i kark oraz na boki głowy. Pitylica i kark koloru szaro-zielonego. Boki głowy, pokrywy uszne szare. Ciemne oko otoczone niezbyt dużą czarną plamą przechodzącą w kantarek, jednak niedochodzącą do nasady dzioba. Plama wokół oka połączona z cienkim czarnym wąsem. Spód ciała (piersi, brzuch i boki) szarawy, podogonie także szare z delikatnym niezbyt wyraźnym chmurkowaniem. Wierzch ciała zielonawy. Nie zauważono niestety koloru sterówek. Ptak podczas obserwacji kilkakrotnie krótko bębnił.

Na opisywanym terenie regularnie, podobnie jak w całej dolinie Odry gniazduje dzięcioł zielony (Czechowski et al. 2002). Natomiast najbliższe prawdopodobnie lęgowe stanowiska dzięcioła zielonosiwego znajdują się w okolicach Nowej Soli w dolinie Odry, około 100 km na południowy-wschód od miejsca opisywanej obserwacji (Czechowski et al. 2002). Poza stanowiskami lęgowymi w dolinie Odry zanotowano kilka obserwacji pojedynczych niełgowych ptaków (dane własne), również w okolicach Bytomca obserwowano pojedynczego dzięcioła zielonosiwego.

Hybrydy dzięcioła zielonego i zielonsiwego notowane są bardzo rzadko. W Polsce do tej pory zanotowano trzy stwierdzenia. Pierwszego ptaka obserwowano 24.04.2002 na Bagnach Biebrzańskich (Dmoch 2003). Następnie 20.04.2004 na Wysoczyźnie Elbląskiej (Sikora 2006) oraz 22.01.2010 w Lublinie (www.komisjafaunistyczna.pl). Ostatnio, w roku 2012 w miesiącach marzec i kwiecień, dokonano trzech obserwacji pojedynczych ptaków w województwach: śląskim, mazowieckim i małopolskim (www.komisjafaunistyczna.pl). Podobnie w Europie przypadki takie należą do rzadkich. Odnotowano trzy stwierdzenia – w roku 1938 w Szwecji (Salomonsen 1947) i w latach 1987 i 1989 w Niemczech (Südbeck 1991). Dmoch (2003) zauważa, że przypadki hybrydyzacji notowane były na granicy zasięgu współwystępowania, lub poza zwartym arealem jednego z dzięciołów. Niniejsza obserwacja, której dokonano na granicy zasięgu obu dzięciołów, potwierdza przytoczone przypuszczenia. Podobną zależność podaje Cordero (1990) dla mieszańców między wróblem *Passer domesticus* a mazurem *Passer montanus*, pisząc, że większość stwierdzeń hybrydów pochodzi z obszarów, na których jeden z tych gatunków jest rzadki.

LITERATURA

- CORDERO P. J. 1990. Breeding succes and behaviour of a pair of House and Tree Sparrow (*Passer domesticus*, *Passer montanus*) in the wild. *J. Orn.* 131: 165-167.
- CZECHOWSKI P., RUBACHA S., WĄSICKI A., BOCHEŃSKI M., JĘDRO G., KAJZER Z., SIDELINK M. 2002. Awifauna lęgowa środkowego odcinka doliny Odry. *Not. Orn.* 43: 163-176.
- DMOCH A. 2003. Obserwacja mieszańca dzięciołów zielonosiwego *Picus canus* i zielonego *P. viridis*. *Not. Orn.* 44: 273-275.
- KEMPA M., KOSIŃSKI Z. 2003. Ekspansja i pierwsze przypadki gniazdowania dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w Wielkopolsce. *Not. Orn.* 44: 131-135.
- SALOMONSEN F. 1947. En Hybrid mellem Grønspætte (*Picus v. viridis* L.) og Gråspætte (*Picus c. canus* Gm.). *Vår Fågevärld* 6: 141-144.
- SIKORA A. 2006. Rozmieszczenie i liczebność dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* na Wysoczyźnie Elbląskiej i jego ekspansja na Warmii i Mazurach. *Not. Orn.* 47: 32-42.
- SÜDBECK P. 1991. Ein neuer Bastard zwischen Grün- und Grauspecht (*Picus viridis*, *P. canus*). *Ökol. Vögel* 13: 89-110.
- TOMIAŁOJĆ L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”. Wrocław.

Summary

On 8th April 2010 in the Odra River dry-ground forests near the village Bytomiec (District Krosno Odrz.) a woodpecker was encountered which had features indicative of a hybrid of the Green Woodpecker and the Grey-faced Woodpecker (accepted by Faunistic Committee of Polish Zoological Society). That recording was the fourth of its kind in Poland and one of the few in Europe.

Adresy autorów:

Paweł Czechowski
Instytut Turystyki i Rekreacji PWSZ w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51
66-100 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Marcin Bocheński
Katedra Ochrony Przyrody
Wydział Nauk Biologicznych
Uniwersytet Zielonogórski
ul. prof. Z. Szafrana 1
65-561 Zielona Góra
e-mail: M.Bochenski@wnb.uz.zgora.pl